

تجربه‌های مدرسه‌داری

مجتمع آموزشی مهران

۱۳۵۸ - ۱۳۳۲

معصومه فرنگیس سهراب (مافی)

یحیی مافی

مؤسسه پژوهشی
تاریخ ادبیات کودکان

سرشناسه: سهراب، معصومه، [مافی]، ۱۳۰۴ - ۱۳۸۳.
عنوان و نام پدیدآور: تجربه‌های مدرسه‌داری مجتمع
آموزشی مهران ۱۳۵۸ - ۱۳۳۲ / معصومه سهراب
(مافی)، یحیی مافی.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات
کودکان، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۴۰ ص.

شابک: 978-600-7112-17-5

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: مدرسه مهران

موضوع: مدرسه‌ها - مدیریت و سازمان‌دهی

موضوع: مدرسه‌های خصوصی - ایران.

موضوع: شاگردان

شناسه افزوده: مافی، یحیی، ۱۳۰۲ - ۱۳۹۲

رده‌بندی کنگره:

۱۳۹۳ ۳۵/۸۵ س/۲۸۰۵ LB

رده‌بندی دیویی: ۳۷۱/۲

شماره کتابشناسی ملی:

۳۶۵۴۹۰۴

تجربه‌های مدرسه‌داری:

مجتمع آموزشی مهران

۱۳۳۲-۱۳۵۸

معصومه فرنگیس سهراب،

یحیی مافی

ویرایش، بازپیرایی و صفحه‌آرایی:

مسعود میرعلایی

ناشر: مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

چاپ نخست ناشر: ۱۳۹۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۱۲-۱۷-۵

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

بها: بیست و دو هزار تومان

هزینه‌های انتشار چاپ این اثر از سوی خانواده‌ی مافی پرداخت

شده‌است و بخشی از شمارگان آن برای فروش به موسسه

پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان اهدا می‌شود.

مؤسسه پژوهشی
تاریخ ادبیات کودکان

koodaki.org

۹ - ۱۰۳	پیش گفتار
۹	بخش یک
۲۳	فصل ۱
۴۱	فصل ۲
۴۹	فصل ۳
۵۷	فصل ۴
۶۹	فصل ۵
۱۰۳ - ۲۲۹	فصل ۶
۱۰۳	بخش دو
۱۳۱	فصل ۷
۱۳۹	فصل ۸
۱۵۱	فصل ۹
۱۶۱	فصل ۱۰
۱۸۳	فصل ۱۱
۱۸۹	فصل ۱۲
۱۹۵	فصل ۱۳
۲۱۱	فصل ۱۴
۲۱۹	فصل ۱۵
۲۲۹ - ۲۳۸	فصل ۱۶
۲۲۹	بخش سه
۲۳۵	فصل ۱۷
	فصل ۱۸

گردش کار

کودکستان، آغاز کار

مدیریت مدرسه

فضای آموزشی

دانش آموزان

معلم و معلمی

مدرسه و اولیاء

در راه آموزش

ریاضی

علوم

زبان و ادبیات فارسی

آموزش زبان خارجه

هنر

ورزش و پیش آهنگی

تکلیف شب و تکالیف ایام تعطیل

ارزشیابی (امتحان)

تشویق و تنبیه

کتاب و کتابخانه

در مسیر پرورش

پرورش

ارتباط با فارغ التحصیلان مدرسه

آموزش و پرورش ایران در یک‌صد سال گذشته روند پُرفراز و نشینی را پشت سر گذاشته‌است. به گواه این که گذشته چراغ راه آینده است، کتاب «تجربه‌های مدرسه‌داری» به بازنمایی تجربه‌های نمونه‌ی ارزش‌مندی از تاریخ آموزش و پرورش معاصر ایران پرداخته‌است. تجربه‌های مدرسه‌داری تنها تجربه کردن در مرزهای یک مدرسه نبود، در حقیقت «مجتمع آموزشی مهران» آزمایشگاهی بود برای کسانی که اندیشه‌ی آموزش و پرورشی والا را در سر داشتند. سی‌وچند سال تجربه، تنها و تنها با این هدف پیش می‌رفت که دو بنیادگذار آن به سرشت آموزش و پرورش خلاق و انسانی پی ببرند، و بیش از پیش آن را در فضای آموزشی خود به‌کار گیرند.

کتاب تجربه‌های مدرسه‌داری، اکنون و پس از درگذشت دو بنیادگذار آن دوباره و با ویرایشی تازه منتشر می‌شود، زیرا برگ برگ این کتاب، تجربه‌های زندگی دو روشنگر را در راستای پیشرفت و رشد آموزش و پرورش ایران نشان می‌دهد. این ادعا هنگامی اثبات‌پذیر است که دانش‌آموزان دیروز این آموزشگاه را ببینید و تجربه‌های سرشار آن‌ها را بشنوید. از میان هزاران دانش‌آموز دیروز، یکی از نخستین آن‌ها، دکتر حسام‌الدین ارفعی، دانشمند و استاد فیزیک نظری امروز است که نزدیک به شصت سال پیش، نخستین تجربه آموزشی خود را با «کودکستان مهر» و «دبستان مهران» آغاز کرد. هنگامی که وی را پس از شصت سال، در کنار آقای مافی و برای گفت‌وگو درباره‌ی این تجربه‌ها می‌دیدم، چنان رخ او گلگون شد و اشک به چشمانش آمد که بازگویی آن با واژه‌ها شدنی نیست. او پس از این همه سال، هم‌چنان خود و زندگی اجتماعی‌اش را وابسته به پایه‌های درستی می‌داند که در کودکستان مهر و سپس مدرسه مهران آموخته است. از این گونه دانش‌آموزان صدها هستند و همه‌ی آن‌ها می‌توانند گواهی دهند که مجتمع آموزشی مهران فراتر از یک آموزشگاه بود، این مجتمع آموزشی باغچه یا آزمایشگاهی برای دستیابی به راه درست آموزش و پرورش بومی در ایران بود.

شوربختانه این تجربه در جایی شکسته شد و ادامه نیافت، اما بازگویی همان تجربه‌های سی‌وچند ساله می‌تواند معنای درست فلسفه تربیتی یا پداگوژی از دو معمار آموزش و پرورش ایران را به نمایش بگذارد. تا اگر اکنون کسانی باشند که بخواهند از آن بهره بگیرند، بتوانند آموزش و پرورش ایران را در اندازه‌ی جایگاه خود دگرگون کنند و پیش ببرند. خواندن دوباره و چندباره این اثر می‌تواند راه‌گشای هر آموزگار یا کارگزار آموزش و پرورش و هر فرهیخته‌ای باشد که خواهان گشایش در روند فروپسته‌ی آموزش و پرورش امروز ایران است.

پیش‌گفتار

ای نام تو بهترین سرآغاز
بی‌نام تو نامه کی کنم باز؟

دگرگونی‌های نظام آموزش و پرورش کشور ما در نیم قرن اخیر، بسیاری از علاقه‌مندان و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش را به جست‌وجو و تأمل در این زمینه، و گاه به تجربه‌ی علمی در این رشته‌ی حیاتی جامعه، واداشته‌است. ما که از علاقه‌مندان آموزش و پرورش بوده‌ایم، در شهریورماه ۱۳۳۲، به گشایش کودکان کوچه «مهر» دست زدیم و به کسب تجربه پرداختیم. با صدور مجوز تأسیس مدارس ملی (خصوصی) در سال ۱۳۳۴، گروهی از فرهنگیان به تأسیس این گونه مدارس همت گماشتند. ما نیز با پیوستن به این گروه، نخست دبستان و سپس دبیرستان، و بعدها دوره‌ی راهنمایی، «مهران» را به کودکان افروزدیم. و به یاری همکاران صدیق خود که در سال‌های اخیر تعدادشان به حدود هشتاد نفر بالغ می‌شد، راه بیست‌وشش ساله‌ی خود را با موفقیت پیمودیم و هزاران کودک و نوجوان را در حد توان خود، پیش بردیم.

سیاست کلی کار «مدرسه مهران» در طول سالیان دراز، بر این اصول استوار بود:

- آموزش منظم و برنامه‌ریزی شده‌ی درس‌های مصوب وزارت آموزش و پرورش؛
- راهنمایی و پیش‌برد تجربه‌های همکاران آموزشی و اداری مدرسه؛
- بهره‌وری از همکاری‌های همه جانبه‌ی اولیای دانش‌آموزان؛
- حفظ و حراست زبان و فرهنگ ملی؛
- احترام به قوانین مدرسه؛
- انضباط همگانی؛
- وقت‌شناسی؛
- آزادی نظر و بیان؛
- نظافت و بهداشت و حفظ محیط زیست همگانی؛
- پرورش علاقه به کتاب و کتاب‌خوانی؛
- پرورش حس جویندگی و کنجکاوی؛
- تقویت دوستی؛
- تلاش برای بهبود روش‌های آموزشی و پرورشی از طریق بهره‌مند شدن از تجارب مدارس دیگر، چه در ایران و چه در خارج ایران.

این سیاست کلی با اندک تغییراتی که زاینده‌ی دگرگونی‌های زمان و افزایش تدریجی تجربه‌های ما بود، در طول سالیان دراز، رهنمون ما بود و در سایه‌ی آن، توفیق یافتیم کار خود را تا سال ۱۳۵۸ که پس از بیست‌وشش سال کار، به افتخار بازنشستگی نایل شدیم، با آرامش و نظم دنبال کنیم.

حصول این هدف‌ها میسر نمی‌شد مگر به همت انسان‌های والایی که در طول سالیان دراز، صادقانه و صمیمانه به یاری ما برخاستند، و با ما همکاری کردند و کام‌به‌کام تا پایان راه، با ما پیش آمدند. دعای خیر ما و همه‌ی فرزندان که در سایه‌ی همت و همکاری آنان، با آرامش خاطر درس خواندند و پیش رفتند، بدرقه‌ی راه‌شان باد. شرح آن‌چه در طول بیست‌وشش سال بر ما و مدرسه مهران رفته‌است، نه آسان می‌نمود و نه آسان بود؛ به‌ویژه بسیاری از اسناد و مدارک مدرسه، به دلایلی، از دسترس ما دور بودند. اما تشویق دوستان و دانش‌آموختگان مدرسه مهران، ما را بر سر شوق آورد تا به بازگویی باره‌ای از اندوخته‌ها و آموخته‌های خویش بپردازیم. باشد که معلمی، مدیری، ناظمی، پدر و مادری، یا پژوهشگری را به کار آید و بهبودی، ولو اندک، در کار آموزش و پرورش کشورمان پدید آورد.

جز آنان که در دوران مدرسه یار و همکار ما بودند، دوستان دیگری در تألیف و تنظیم این خاطرات و یادداشت‌ها با ما هم‌قدم شدند، از آن جمله‌اند: خانم سیمین ضرابی که یک سال تمام با لطف و دقت خاص، آن‌چه را ما شفاهی بیان می‌کردیم، ضبط و با نکته‌سنجی تنظیم کردند. خانم‌ها مهناز عنقای و پروین علی‌زاده که با صمیمیت، تمام دست‌نوشته‌های اولیه را کنترل و تایپ کردند. سرکار خانم توران میرهادی و سرکار خانم نوش‌آفرین انصاری (محقق) و استاد احمد بیرشک که با نگاهی دقیق و موشکافانه همه‌ی مطالب را مطالعه کردند و پیشنهادهای اصلاحی دادند. آقای رضا جعفری، از فرزندان عزیز مدرسه مهران که پیش‌نویس کتاب را خواندند و نکته‌های ارزنده‌ی بسیار، متذکر شدند. و سرانجام آقای محمد هُدایی که دوبار پیش‌نویس کتاب را مطالعه و آن را ویراستاری کردند. از همه‌ی ایشان سپاس‌گزاریم.

• معصومه فرنگیس سهراب (مافی)، یحیی مافی

[تابستان ۱۳۷۰]

پیش‌گفتار

تجربه‌های مدرسه‌داری